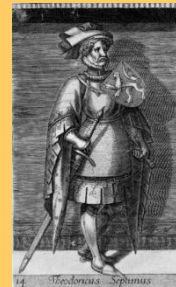

De hoofdrolspelers van de Loonse oorlog

De Loonse Oorlog die duurde van 1203 tot 1206 was de strijd die ontstond om de opvolging van graaf Dirk VII van Holland. Dirk VII (12de eeuw - Dordrecht, 4 november 1203) was graaf van Holland vanaf 1190. Hij was de zoon van Floris III en Ada van Schotland. Hij volgde zijn vader op nadat die in 1190 was overleden tijdens de Derde Kruistocht. In 1186 huwde hij te Loosduinen Aleid van Cleef, de dochter van graaf Diederik IV van Cleef. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren, allen dochters, Ada, Aleidis en Petronilla.

Dirk VII

Graaf Dirk VII van Holland stierf in 1203 en had dus geen mannelijke erfgenaam. Bij zijn overlijden was er bovendien nog maar één dochter in leven, Ada. Het was dan ook de bedoeling van Dirk dat hij zou worden opgevolgd door zijn dochter Ada van Holland. Om te bereiken dat Ada hem kon opvolgen maakte Dirk het Graafschap Holland erfelijk voor vrouwen. Hij wijzigde de status van het graafschap in een spilleen terwijl het oorspronkelijk een zwaardleen was.

Een zwaardleen is een type leengebied, waarbij de bestuurder alleen een man kan zijn. Het tegenovergestelde is een spilleen. De aanduiding zwaardleen is ontstaan doordat het zwaard vroeger het zinnebeeld was van de man.

Het gebeurde vaker in de geschiedenis dat de status van zwaardleenstatus van graafschappen of hertogdommen tot conflicten leidde. Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten in 1345 had dezelfde oorzaak.

Een spilleen (spilleen) of konkelleen is een type feodaal leengebied, waarbij de bestuurder zowel een man als een vrouw kan zijn. De graafschappen Henegouwen en Vlaanderen zijn hier voorbeelden van. De woorden konkel en spil zijn ontleend aan het spinnen, vroeger een vrouwenarbeid bij uitstek. Een spilleen werd ook wel goede of onversterfelijke leen genoemd, terwijl het tegenovergestelde een zwaardleen was, ook als slechte of versterfelijke leen bekend.

De Loonse oorlog kent 4 hoofdrolspelers. In principe draait het conflict om de opvolging na het overlijden van graaf Dirk VII. Hiervoor treden twee kandidaten naar voren. Ada van Holland, de dochter van graaf Dirk VII en gravin Aleida en Willem van Friesland, de jongere broer van graaf Dirk VII. Doordat Holland te boek stond als zwaardleen was het voor Ada niet mogelijk om gravin te worden en zou Willem de eerste kandidaat zijn en dus de nieuwe graaf. Door het omzetten van een zwaardleen in een spilleen door Dirk VII werd Willem buitenspel gezet en kon Ada Gravin van Holland worden. De wijziging van de status van het leengoed werd door Willem niet geaccepteerd en zo ontstond de Loonse oorlog.

We zeiden al dat er 4 hoofdrolspelers waren. De twee anderen zijn Ada's moeder, Aleida van Cleef en Ada's echtgenoot, Lodewijk II van Loon. Om de positie van Ada te verstevigen liet haar moeder de 15-jarige Ada nog voor de begrafenis van haar vader trouwen met Lodewijk II van Loon.

Ada van Holland

Aleid van Cleef

Lodewijk van Loon

Willem van Friesland

Aleida van Cleef, de moeder van Ada, was de eerste die zich gravin van Holland liet noemen. In tegenstelling tot de vorige echtgenotes van de graven van Holland was zij actief als mede-regeerder van het graafschap. Aleida wordt in elk schrijven aangeduid als gravin in plaats van het gebruikelijk echtgenote. Zij was bovendien de eerste die de titel 'gravin van Holland' droeg. Verder trad zij opvallend vaak op als mede-oorkonder naast haar man. In alle oorkonden die tussen 1198 en 1203 door de Hollandse kanselarij zijn uitgevaardigd staan graaf en gravin samen vermeld. Bovendien stelde Dirk VII haar aan als zijn plaatsvervanger als bevelhebber van zijn leger in een conflict met zijn jongere broer Willem. Nadat Willem namelijk, die zijn vader had begeleid tijdens de derde kruistocht, in september 1191 was teruggekeerd, ontstond er al vrij vlug onenigheid tussen graaf Dirk VII en zijn broer. Willem zocht steun bij de Friezen. Omdat Dirk op dat moment niet weg kon uit Zeeland stuurde hij zijn vrouw Aleida met een leger naar West-Friesland. In november 1195 kwam het tot een treffen tussen Aleida en haar zwager Willem. Aleida won de strijd door de leiders van Oude Niedorp en Winkel om te kopen. Uiteindelijk werd de ruzie tussen beide broers bijgelegd, en kreeg Willem het bestuur over het graafschap Midden-Friesland. Dit conflict was natuurlijk niet bevorderend voor de verstandhouding tussen Aleida en haar zwager Willem.

Lodewijk II van Loon (tweede helft 12e eeuw - 29 of 30 juli 1218) was de zevende graaf van het graafschap Loon. Lodewijk huwde Ada, waarbij natuurlijk het vooruitzicht graaf van Holland te worden een belangrijk voordeel was. Hij raakte vervolgens verwickeld in de (naar hem vernoemde) Loonse oorlog. Van Loon kwam op 29 Juli 1218 door vergif om het leven en werd in de abdij Herckenrode begraven.

Links: In het geel het Graafschap Holland en Zeeland.
In het roze het graafschap Loon

Ada werd al vroeg in de oorlog door Willem gevangen genomen. Na een korte gevangenschap op Texel werd zij naar Engeland gebracht om onder de hoede van koning John van Engeland gesteld te worden. Hier zou zij bijna vier jaar blijven. Op 14 oktober 1206 bereikten Lodewijk en Willem een akkoord: het graafschap Holland werd aan Lodewijk toegewezen en Willem kreeg Zeeland, de streek rond Geertruidenberg en een deel van de opbrengsten van de tol bij Geervliet. In dit akkoord wordt nadrukkelijk en zeer gedetailleerd bepaald dat Willem alles in het werk moet stellen om Ada bij haar man terug te laten keren. Of Willem alles heeft gedaan om zijn nicht vrij te krijgen, is niet duidelijk. Op 16 april 1207 gelast koning Jan de baronnen van de Exchequer om 11 mark, tien schellingen en 3 penningen te betalen voor kleding voor gravin Ada van Holland en haar dienaren. Dan is er nog een brief van Ada's moeder, gedateerd vóór 31 mei 1207, waarin zij de Engelse koning smeekt haar dochter 'die onschuldige ziel' die al zo lang gevangen wordt gehouden aan haar vrienden terug te geven. Opmerkelijk in deze brief is dat Aleid met grote nadruk bevestigt dat Ada in aanwezigheid van vele edelen en ministerialen - die zij bij name noemt - met Lodewijk van Loon in de echt

Koning John van Engeland

Ada van Holland

is verbonden. Blijkbaar was over de rechts-

geldigheid van dit huwelijk twijfel gezaaid: Aleid vraagt de koning geen geloof te hechten aan de leugenachtige geruchten die hierover de ronde doen. Ook de abt van Berne en de bisschop van Utrecht sturen elk afzonderlijk de Engelse koning een verklaring (gedateerd vóór 21 oktober 1207) dat Ada wettig getrouwd is met Lodewijk van Loon. Wellicht had de partij van Willem leugens verspreid in een poging daarmee Lodewijks aanspraken op Holland te ondermijnen. Deze waren immers uitsluitend gebaseerd op zijn huwelijk met Ada. Vermoedelijk is Lodewijk tussen 15 juli en 10 november 1207 zelf naar Engeland gegaan om zijn vrouw op te halen. Er is een mededeling in de *Annales sancti Iacobi Leodiensis* dat Lodewijk van Loon in het jaar 1207 naar Engeland ging om met de koning te spreken over de vrijlating van zijn vrouw. Daarvoor moest hij wel de vazal van Jan worden. We mogen in elk geval aannemen dat Ada in de tweede helft van 1207 met haar man terugkeerde naar het continent. Zij vestigden zich in Loon. Ada stierf kinderloos in 1223, zij was toen 25 jaar. Zij is begraven naast haar man Lodewijk II van Loon in de Abdij van Herkenrode in het Graafschap Loon.

NB Op de achtergrond van de Loonse oorlog vond er een troonstrijd plaats in Heilige Roomse Rijk, tussen de Welf Otto IV en de Staaf Filips van Zwaben. Hierdoor kon de keizer welke de leenheer van Holland was niet over de strijd in zijn Nederlandse gewesten beslissen.